

İstedadın yaranmasında ırsiyatla bərabər mühitin, düzgün qurulmuş təhsilin, eyni zamanda tərbiyənin çox böyük əhəmiyyəti vardır.

Dediklərimizi bəla ümumişdirdə bilərik ki, uşaqların valideyinlərdən ırsı olaraq az və ya geniş şəkildə müçyyən qabiliyyətlər keçə bilir və bu qabiliyyətlər potensial şəkildə uşaqlın daxilində olur. Əsas məsələ bu qabiliyyətləri inkişaf etdirməkdir ki, burada da təhsilin və tərbiyənin böyük rolu inkar edilməzdir.

Göründüyü kimi, əgər istedad ırsiyatla və valideyinlerin genlərinin keyfiyyətləri ilə düz mütənasibdirdə, onda bəla bir problem də çıxır ki, gənclərin evlənməsi zamanı birinin ağıllı, o birisinin ağıldan kəm olması gələcək uşaqların inkişafının mənfi təsir göstərə bilər. Burada rus xalqının, rus iqtisadiyyatının, elminin, inəcənətinin, rus hərbi donanmasının inkişafı üçün böyük işlər görmüş I Pyotr'un bir kələmimiz da yaddan çıxarmaq olmaz. Onun fikrincə, "ağıldan kəmlərlə izdi-vac dövlətə xeyir götirməz".

Genetiklərin müasir tədqiqatlarının nəticələri göstərir ki, valideyinlərdən biri əqli cəhətdən zəif olarsa, onlardan olan uşaqların 30-35 faizi də əqli çatışmazlıq xəstəliklərinə düşür olurlar.

Bununla əlaqədar ikinci cəhət insan intellektinin bilavasitə genetik sistemə, yəni organizmdə embrional inkişaf dövründə təsir etməkdir.

Artıq heç kimə sərr deyildir ki, insan biologiya, fizika, kimya, kibernetika elmlərinin nailiyyətlərindən istifadə edərək öz daxili təbiətinə təsir göstərə bilər, yəni öz intellektual səviyyəsini inkişaf etdirmək qabiliyyəti-nə malik olar.

Bütün bunlar hələlik adları çəkilən elm-lər qarşısında təmən həll olunmamış problemlərdir. Bizim isə əsas vəzifəmiz "istedad" adlanan fördləri tapmaq və onların inkişafına köməklik göstərməkdir.

Rəyçi: prof. O.Rəcəbov

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Kirnarская Д. Музыкальные способности М.: Таланты-XXI век, 2004.
2. Rəcəbov O. Ümumtəhsil məktəbləri şagirdlərinin musiqi mədəniyyəti problemləri. Bakı: Maarif, 1994.
3. Rəcəbov O. Muzıkal'naia kul'tura i deťi, Bakı: Müətərcim, 2010.
4. Əmirov F. Musiqi düşüncələrim, Bakı: İşıq, 1985.
5. Rəcəbov O. Ümumtəhsil məktəblərində musiqi tədrisi metodikası, Bakı: Müətərcim, 2011.

Ф.Идаитова

Диагноз способностей и резонанс таланта Резюме

В статье указаны условия выявления способных и талантливых детей, а так же как их в дальнейшем воспитывать, развивать. Автор статьи приходит к такому выводу что, мало выявлять талантливых и способных детей, самое главное их нужно систематически развивать, воспитывать.

F.Hidayatova

The diagnosis of abilities and its resonance

Summary

In the article it is spoken about the talented students and their further development. The author comes to the conclusion that identification of talented students and their further development must be systematically.

MÜƏLLİMİN PEŞƏ BACARIĞININ YÜKSƏLDİLMƏSİ FAKTORLARI VƏ YOLLARI

Atəş Abdullayev
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru,
Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun dosenti

Açıq sözlər: peşə bacarığı, kompetent yanaşma, pedaqoji ustalıq, peşəkar müəllim.

Ключевые слова: профессиональная компетенция, компетентный подход, педагогическое мастерство, профессиональный учитель.

Key words: professional competence, competent approach, pedagogical skill, professional teacher.

Müasir sosial-iqtisadi şəraitdə yüksək ümumi və peşə bacarığına yiyələnən şəxsiyyətin dayarı yüksək səviyyəyə qalxmışdır. Hazırda təhsil sisteminin əsas məqsədi təhsilin bütün pillələri və səviyyələrində gənc nəslin təlim və tərbiyəsinin keyfiyyətini yüksəltməkdən ibarətdir. Yalnız o təhsil müəssisəsi rəqabət qabiliyyətli hesab olunur ki, təhsilin yüksək keyfiyyətinə zəmanət verir.

Təhsil sisteminin effektlliliyi və təhsilin keyfiyyəti bütövlükdə pedaqoji və rəhbər kadrların ixtisas və peşə bacarığının səviyyəsindən asılıdır. Çünkü təhsildə keyfiyyət dəyişiklikləri müəllimlərin peşə bacarığı və qabiliyyətinin səviyyəsi ilə müəyyənləşir. Təhsilin əsas məzənnunu təşkil edən bu məzənnədə diqqətin artırılması müəllimlərin pedaqoji bacarığının inkişafı faktorları və şərtlərini aktuallaşdırır. "Pedaqoji peşə bacarığı" termini altında nə başa düşülür? Han-sı müəllimi peşə bacarığı olan şəxs hesab etmək olar? Peşə bacarığı, bir tərəfdən, peşə təhsili və peşə bacarığının integrativ keyfiyyəti kimi başa düşülsə, digər tərəfdən, ona şəxsiyyətin keyfiyyəti kimi baxılır. Bura yüksək icra keyfiyyəti, əmək mədəniyyəti və

şəxsiyyətlərə ünsiyət, peşə problemlərini yaradıcı və təşəbbüskarlıqla həm etmək bacarığı, habelə idarəcilik məsələlərini qəbul etməyə hazır olmaq, yəni şəraitdə fəaliyyətə uyğunlaşmaq və s. xüsusiyyətlər xasdır [1, s.113].

Peşəkar müəllim elə mütəxəssisidir ki, peşə normalarını bilir, qarşısına müstəqil məqsəd qoyur, öz təşəbbüsü ilə peşə qabiliyyətini inkişaf etdirir, yüksək motivasiya və özünütümüz səviyyəsinə malik olur, öz fəaliyyətini düzgün idarə etməyi bacarır. Peşə bacarıqlarına ixtisas (fənn) bacarıqlarından daha çox şəxsiyyət keyfiyyətləri daxildir. Buradan belə çıxır ki, peşə bacarığına malik olan müəllim pedaqoji fəaliyyətini, ünsiyətini tələb olunan səviyyədə həyata keçirir, şagirdlərin təlim və tərbiyəsi işində yüksək nəticələr əldə edir.

Bələliklə, peşə bacarığının inkişafı dedikdə, müəllimin şəxsi yaradılıcılığının inkişafı, yeniliyi qəbul etmək sahəsində formalaşması, ixtisasını, fənnini, onun tədrisi metodikasını və uşaqlıq psixologiyasını döründən bilmək əsasında pedaqoji innovasiyaları dərk etməsi və tətbiq etmək bacarığı başa düşültür. Müəllimin peşə bacarığının yüksəldüllür.

diləmisi təhsilin, təlim və təbiyyənin keyfiyyətini yüksəltməyin əsas şərtlərindən biridir.

Bəzən müəllim kifayət qədər nəzəri peşə biliklərinə malik olmasına baxmayaraq, praktik fəaliyyətində yüksək nəticələr əldə edə bilmir. Bu zaman müvəffəqiyət əldə etməyə, habelə peşə bacarıqlarını yüksəltməyə imkan verən pedaqoji faktorlara diqqət yetirmək lazımlıdır. Peşə bacarıqlarının inkişafının əsas faktorları müəllimin reflektiv mövqeyidir; onun fasiləsiz təhsil sisteməna bağlılığıdır. Müəllimin reflektiv mövqeyi bütövlükdə təhsil prosesinin keyfiyyətinə təsir edən mühüm faktordur.

Ümumi təhsilin məzmununun modifikasiyasında kompetent yanaşma əsas yollarndan biridir. Kompetent yanaşmanın mü hüüm əlaməti özünütlükləşdir, özünütlülmə qabiliyyətinin daha da inkişafıdır, çünki dərin biliklər əldə etmədən kompeleks biliklərə yiyələnmə mümkin deyil.

Müəllim elə şərait yaratmalıdır ki, şagird intellektual və yaradıcı qabiliyyətinin inkişaf etdirə bilsin və öz biliklərini, bacarıq və təcrübəsinə müxtəlif hayatı situasiyalarda tətbiq etməyə hazır olsun.

Kompetentlik (latınca kompetensius)

- bir çox məsələlər dairəsini əhatə edir: bilik, idrak, təcrübə, habelə müəssisədə səlahiyyətlərini bilmək; kompetentliyə (bacarıq) yiyələmə alqoritminin ("bilirəm, necə") həlliini bilmək. Müəllimin kompetentliyi dedikdə, onun peşə fəaliyyətini uğurla yerinə yetirmək qabiliyyəti, məhsuldar əməyə hazırlıması, peşə fəaliyyəti və pedaqoq ustalığını yaradıcı şəkildə əldə etməsi başa düşülür. Kompetentliyə yiyələnmək - bilmək, nə etmək, nə üçün və necə etmək, qeyri-standart şəraitdə qərarlar qəbul etmək və onların icrasına hazır olmaq deməkdir [2, s.32].

Müəllimin kompetentliyi haqqında ümumi şəkildə aşağıdakılardı söyləmək olar:

- təhsilin məqsədi və nəticələrinin müyyəyen etmək qabiliyyəti, bacarığı və

hazırlığı;

- şagirdlərin meyilini, fərdi xüsusiyyətləri və maraqlarını nəzərə almaqla onları müxtəlif növ fəaliyyətə cəlb etmək bacarığı;
- uşaqların imkanlarını uyğun tələb olunan kompetensiyaları (bacarıqları) yerinə yetirmələri üçün müxtəlif metod və priyomlardan istifadə etmək bacarığı;
- şagirdlərin məcələini müşahidə etmək, onların inkişafının təxminini istiqamətini müyyəyen etmək bacarığı;
- şagirdlərin qrup və layihə fəaliyyətini təşkil etmək bacarığı və s.

İqtisadi çətinliklərlə bağlı müəllimlik peşəsinin nüfuzunun nisbətən aşağı düşdüyü bir şəraitdə məktəbdə fənlərin tədrisi getdikcə mürəkkəbləşir. Cox vaxt fənnə müna-sibat müəllimlə münasibət ətrafında mərkəzləşir. Buna görə də müəllimlənən şəxsi keyfiyyətlər tələb olunur. Çünki peşə bilikləri ilə yanaşı, kommunikativ qabiliyyətlər böyük əhəmiyyət kəsb edir. Şagirdlər müəllimin ünsiyyəti yalnız qarşılıqlı fəaliyyət kimi deyil, həm də qarşılıqlı təsir vasitəsi kimi nəzərdən keçirilir. Bu proses o zaman baş verir ki, şagird pedaqoji fəaliyyətin obyekti kimi deyil, subyekti kimi qəbul edilsin.

İxtisasartırma təhsilinə cəlb olunan müəllimlərin kursla bağlı arzu və təkliflərinin təhlili deməyə əsas verir ki, pedaqoqun peşə bacarıqlarının yüksəldilməsində həlli-dici məsələ onun xüsusi özünüñinkəşfi, özü-nütəkmilləşdirməsi və özünüñəsdiqi hesab olunur. Müəllimin fasiləsiz özünüñətəkmilləşdirməsi onun fasiləsiz təhsil hazırlığında şüurlu fəaliyyəti kimi qiymətləndirilir.

Müxtəlif fənn müəllimləri ilə aparılan anket sorğularının nəticələrinin təhlili göstərir ki, müəllimin uğur qazanmasına bir sıra amillər təsir edir:

- ixtisasartırma və təkmilləşdirmə kurslarında alınan biliklər;
- elmi-metodik və elmi-praktik məzmunlu nəşrlərlə tanışlıq;

- özünün pedaqoji işləmələri;
- şagirdlərlə ünsiyyət və iş;
- istedadlı gənclərlə iş, onlara müxtəlif tədbirlər və s. [3, s.24].

Müəllimin əsas kompetensiyası onun pedaqoji fəaliyyəti dövründə daimi özünütlükləşdirmə daxil olmaq bacarığı ilə bağlıdır. Müəllimlər hər il öz təcrübələri ilə bağlı elmi-praktik konfranslarda, "Pedaqoji mühəzirələr"da, "Dəyirmi masalar"da, "İlin müəllimi" müsabiqələrində, elmi-metodik şuralarда, dövrü mətbuat səhifələrində fikirlərini bölüşürər.

Hər bir müəllimin əsas vəzifəsi şagirdlərin intellektual və yaradıcıq qabiliyyətini, onların mənəvi və vətəndaşlıq keyfiyyətlərini inkişaf etdirməkdir.

Təhsil müəssisələrində təlimin keyfiyyətinin təkmilləşdirilməsi müəllimin hazırlanğından asılıdır. Təbii ki, başqalarını öyrətmək üçün daim özünü təkmilləşdirmək lazımdır. Müəllim təkərə tədris etdiyi fənni və onun tədrisi metodikasını bilmək kifayətlenməli, hərəkəfli inkişaf etmiş şəxsiyyət olmalıdır. Müasir müəllim elə olmalıdır ki, dövrün tələblərinə cavab verməkə yanaşı, öz şagirdlərinin tələblərinə də cavab verə bilsin. Hər bir pedaqoq peşə hazırlığının səviyyəsini müntəzəm olaraq kurs hazırlığı, seminar, praktikumlar, müsabiqələr vasitəsilə artırmalıdır. Pedaqoji fəaliyyət üçün bu şərtlər şüurlu yaradıcı proses olan özünüñətəhsil prosesi olmadan mümkün olmaz.

Öz bilik və təcrübəsinə başqalarına və-rən müəllimin üzərinə müyyəyen öhdəlik düşür:

- fənni üzrə təhsil prosesinin keyfiyyətini yüksəltmək;
- metodik vasitələr, məqalə, dərslik və proqramlar hazırlamaq və nəşr etdirmək;
- təlimin yeni forma, metod və vasitələrini tətbiq etmək;
- moraza, çıxış hazırlamaq, açıq dərs-lər təşkil etmək;

- didaktik materiallər, testlər, əyani və təlimin texniki vasitələrini işləyib hazırlamaq;
- trening, seminar, konfrans keçirmək;
- tədqiq olunan problem üzrə təcrübəni ümumiləşdirmək və s.

Xüsusi, qeyri-adi peşə sahibi olan PEDAOQOQ - bir tərəfdən dərin bilik, geniş erudiyyə, fəlsəfi, mənəvi düşüncəyə malik, həyatı bilən, digər tərəfdən xeyirxah, insan-pərvər, başa düşməyi və bağışlamağı bacaran, yüksək hissəyyathı, tələbkar, başqa sözlə, tədris etdiyi fənni və şagirdlərini sevən şəxs olmalıdır. V.A.Suxomlinskinin təbirinə desək, "Yaxşı müəllim - bu, hər şeydən əvvəl, uşaqları sevən insandır, sevincini onlara ünsiyyətdə tapır, inanır ki, hər bir uşaq yaxşı insan ola bilər, uşaqlarla dostluq etməyi bacarıır, uşaq sevincini və kədərini ürəyinə yaxın qəbul edir, uşaqın qəlbini duyar, heç zaman unutmur ki, o, özü də uşaq olmuşdur [4, s.36].

Pedaqoq peşələrin içərisində ən xeyirxahıdır, axı müəllim - tərbiyəçi şəxsiyyətin mənəvi aləminin, gələcək cəmiyyətin yaradıcısıdır. O, XXI əsrde yaşayacaq nəslin tərbiyəsi və inkişafının cavabdehidir. Onun pedaqoji fəaliyyətində şəxsi keyfiyyəti və peşəkarlığından yalnız bir uşaqın gələcəyi asılı dəyil. Pedaqoji ustalığın zirvəsinə qalxmaq bu gün olduqca vacibdir. Çünki müalicə kimi, tərbiyə etmək də, öyrətmək də yüksək keyfiyyəti və peşəkar mütəxəssislərin olmasına tələb edir.

Pedaqoji peşə - insanşunaslıqdır, daim insanın mürəkkəb aləminə nüfuz etməkdir. Onun inkişafını köşət etməkdir. Müəllim əməyinin obyekti uşaq şəxsiyyətinin mənəvi həyatıdır, ağıl, lihs, iradə, inanı, şüurdur, onun son nəticəsi bu gün deyil, sabah deyil, tərbiyə olunanın bütün həyatında özünüñətəhsil prosesi olmalıdır.

Müasir müəllimi biz necə görürük? Bu, ümuminsani və milli, habelə xüsusi hu-

manist təcrübəsi olan, bu və ya digər pedaqoqı məsələlərin həllində müstəqil qorun qəbul edib, hayata keçirən, uşaqların inkişafı, təribiyası və təlimi üçün şərait yaradarı şəxsiyyətdir. Buna görə də gənűmüzün tendensiyalarını nəzərə alaraq, pedaqoqı fəaliyyətin ənənəvi funksiyalarını yeni tərzdə düşünüb təhsilin inkişafında mütləqqi ideyaları həyata keçirmək lazımdır.

Bu spesifik cəhətləri nəzərə alaraq pedaqoqı kadrların hazırlanması, onların özüntü-təhsili, əməyinin nəticələrinin düzgün qiymətləndirilməsi problemi aktualıq kəsb edir. Qeyd edək ki, pedaqoqı peşəkarlığın yüksək səviyyəsi olan peşə fəaliyyətinin özüntütsikili uşaqlıq şəxsiyyətinin özüntütsikinə zəmanətdir ki, bu da onun pedaqoqı ustalığı ilə təmin olunur. Pedagoji ustalıq - şəxsiyyətin keyfiyyət kompleksidir. Pedagoji ustalığın yaradıcı faktoru - uşaqın şəxsiyyətinə humanist təsir, yüksək mənəvi dəyərlərin sözdə və işdə təsdiqi, əxlaq və qarşılıqlı əlaqələrin mənəvi normalarıdır. Bu, pedaqoqun peşə ideologiyasının pedagoji fəaliyyətə, onun məqsədi, məzmunu və vəsitələrinə münasibətidir.

Pedagoji ustalıq bir neçə mərhələdə formallaşır:

- özündürək (özünümüshahidə, özünü-təhlil, özünüqiyəmtələndirmə) mərhəlesi;

- öz üzərində işin planlaşdırılması (öz üzərində iş üzrə şəxsi plan, hayat devizi, özüntütbəriyə programı) mərhəlesi;

- programların həyata keçirilməsi (özünnənam, özünətəsir, özünüdərə, özünütərif, özünütəltif, özünümühakimə) mərhəlesi;

- nəzarət (özünnəzarət, özünəhesabat, özünüqiyəmtələndirmə) mərhəlesi.

Başqalarını tərbiyə etmək və öyrətməyə mənəvi hüquq əldə etmək üçün pedaqoq ömrü boyu öyrənməli və özünü tərbiyə etməlidir. Ondan öz işini müasir elmi səviyyədə bilmək, dərin və hərtərəfli bilik, bacarıq tələb olunur.

Müsəir dövrdə elmi-texniki və informa-

sıya axını şəraitində yüksək erudisiyaya malik olmaq da çox mühümdür. Uşaqlar və valideynlər müəllimə, tərbiyəciyə onları daima axtarışa, özünü-təhsilə cəlb edən suallar verirlər. Pedagoq bu müraciətlərə o zaman cavab verə və kömək edə bilər ki, öz üzərində daim, fasiləsiz işləsin.

Pedagoji ustalığa yiyələnməyin bir neçə mərhələsini ayırmak olar:

- İlkin (elementar) mərhəla - pedagoq yalnız peşə fəaliyyətinin ayrı-ayrı keyfiyyətlərinə malikdir; bu, hər şeydən əvvəl, pedagoji fəaliyyət üzrə fənnin tədrisi metodikası üzrə biliklərə malik olmaqdır. Uşaqın şəxsiyyətinə təsir etmək, onunla dialoq aparmaq texnikası barədə təcrübəsi yoxdur; onun təlim-tərbiyə fəaliyyətinin möhsuldarlığı aşağıdır.

- baza mərhəlesi - müəllim pedagoji ustalığın əsaslarını bilir; pedagoji fəaliyyəti humanistyünməddər, uşaqlarla və həmkarları ilə münasibəti müsbət əsasda inkişaf edir, tədris etdiyi fənni yaxşı mənimşəyib, təhsil prosesini metodik əminliklə və sərbəst təşkil edir. Bu səviyyəyə, bir qayda olaraq, ali məktəbi yaxşı qurtaran tələbələr nail olurlar.

- yetkin mərhəla - pedagoqun fəaliyyəti onun yüksək keyfiyyəti, qarşılıqlı dialoji ünsiyəti ilə xarakterizə olunur. O, öz fəaliyyətini sərbəst planlaşdırır və təşkil edir; bunun üçün baş vəzifə uşaqın şəxsiyyətinin inkişafını tamın etməkdən ibarətdir.

- novator mərhəla - təşəbbüskarlıq, peşə fəaliyyətinə yaradıcı yanaşma ilə xarakterizə olunur. Pedagoq sərbəst surətdə məqsədə-müvafiq orijinal pedagoji priyomlar yaradır, fəaliyyətini reflektiv təhlilə əsaslandırmalı qurur; novator pedagoq mütləqqi adamdır, yeni hayatı tendensiyaların hiss edir, zamanın nəbzini tutur, gələcəyə yönələn müasir prioritətlərdən yaxşı baş çıxarır. O, formalist deyil, öz işinə sənət kimi yanaşır ki, bu da onun həyatını məzmunlu edir, ona həzz və sevinə verir, gələcək kəşflərə ruhlandırır.

Yaradıcı pedagoqun pedagoji mövqeyi

budur ki, o, tərbiyə etdiyi uşaqlarla qarşılıqlı münasibəti əməkdaşlıq, birgə yaradıcılıq, qarşılıqlı hörmət, inam, xeyirxahlıq prinsipləri üzərində qurur.

Müəllim peşəsini seçən insan, birinci növbədə, yaradıcıdır, ünsiyyətcildir, kommunikativdir, səriştəlidir. Sadəcə olaraq, başqa cümlə olmaq mümkün deyil, axı o, on azı, zərif material olan uşaq qızılı və ağılı ilə işləyir. Buna görə müəllimin yaradıcı olmamaga haqqı yoxdur. Müəllim olmaq, deməli, irəliyə getmək, pedagoji özüntükmilləşdirmənin zirvəsinə ean atmaq deməkdir. O, bilir ki, buna nail olmaq çətindir. Onu da bilir ki, bir yerdə durmaq mümkün deyil.

Pedagoqun əməyinin məzmunu və təşkilini düzgün qiymətləndirmək üçün onun öz fəaliyyətinə yaradıcı münasibətini təyin etmək, qarşıya qoyduğu məqsədə nail olmaq üçün imkanlarından istifadə etmək dərəcəsinə müyyəyən etmək lazımdır. Buna görə də pedagoji fəaliyyətin yaradıcı xarakteri onun obyektiv xarakteristikası hesab olunur.

Milli təhsil sistemi müəllimə pedagoji özüntüreallaşdırmaq üçün böyük imkanlar verir. Yaradıcı müəllimlər öz fəaliyyətinin prinsiplərini belə ifadə edirlər: "Mən çalışıram ki, bilikləri "dadlı edim". Bu pedagoji fəaliyyətə kompleks yanaşma hesab oluna bilər və onun əsas prinsipləri aşağıdakılardır:

- motivasiya cəzibədarlığı (uşaqlar üçün qavramanın cəlbədici optimal vəsitələrini yaratmaq).

- innovativ yanaşma (məzmun və formaca müxtəlif layihələr yaratmaq).

- hər kəsə qabiliyətinə, meyilinə görə fərdi yanaşmadan istifadə etmək.

- reseptli pedagoqikadan uzaqlaşmaq, yaradıcı fəaliyyətə keçmək.

Bələliklə, öz peşəsinin tələbələrinə cavab vermək və təlim-tərbiyə prosesinin keyfiyyətinə zəmanət vermək üçün pedagoq peşəkar olmağa, öz peşəsinin ustası olmağa çalışmalıdır, pedagoji ustalığın zirvəsini təth etməyə nail

olmalıdır.

Rəyçi: prof. M.Həsənov

İstifadə edilmiş ədəbîyyat

1. Митина Л. Психология профессионального развития, М., 1998.
2. Иванов Д. Компетентности и комплексный подход в современной образовании, М., Чистые пруды, 2007.
3. Абас И. Профессиональное развитие педагогов в условиях дополнительного образования., М., 2003.
4. Сухомлински В. Ürəyimi uşaqlara verirəm, Bakı: Maarif, 1978.

A. Abdullayev

Пути и факторы развития профессиональной компетентности

учителя

Резюме

Эффективность и качество образования зависит от уровня квалифицированных и профессиональных подготовок педагогических кадров. Профессиональное развитие педагогических кадров достигаются разнообразными способами. В статье излагаются факторы повышения профессиональных компетенций учителя, компетентный подход к ним, методы и формы формирования педагогического и профессионального мастерства педагога.

A.Abdullayev

The ways of enhancing professional competences of teachers

Summary

The quality of education and its effectiveness depends on the level of qualification and professional competences of pedagogical personnel. In the article the ways of enhancing professional competencies and professional skills of pedagogical personnel, new methods and competent approach to them is expressed.